

9. JAZYK VE VÍCE-NEŽ-LIDSKÉM SVĚTĚ

Cíle:

- Představit studentům/tkám extraktivní a neextraktivní pojetí jazyka.
- Překlenutí propasti mezi našim jazykem a řečí jiných tvorů.
- Osvojení (neverbální) komunikace s mimolidskými bytostmi.

Reflexe domácího zadání: SYMFONIE BIODIVERZITY

Probíhá formou sdílení ve 2 skupinkách nebo společně. Studenti sdílí své zážitky, co jim přišlo zajímavé.

Návodné otázky k reflexi: *Které živé bytosti k vám nejvíce promlouvaly? Které z jejich vlastností vás nejvíce oslovily? Jaké emoce či hnutí ve vás vyvolávaly? Podařilo se navázat nějaký druh komunikace?*

Zkušenosti z reflexe: Někomu toto cvičení moc nešlo, obzvlášť v té první fázi, zaměřené na jednotlivce. Mohlo to vést moc do racionálního přístupu, nebo k tomu prostě nebylo vhodné naladění. Někoho ale přece někteří živáčci zaujali: třeba zajíc, objevivší se na místě, nebo stromy. Nechat vyvstat celek ale bylo úplně jiné. Pro někoho všechny ty bující rostliny kolem sršely jarní silou, a jako by objímali ležící tělo. Někomu víc vyvstávaly vztahy a propojení mezi stromy v lese. Případně začínající déšť člověka propojil nejen se zemí, ale i s nebem. Někomu se zas podařilo udělat cvičení vlastně spontánně, i bez čtení zadání. Rostliny se náhle začaly jevit jako živé, komunikativní bytosti, no zároveň se rozmlžilo rozlišování jedinců. Také mnohem víc vyvstávalo uvědomění všudypřítomnosti hub, jejich tajemného způsobu obývání světa.

Teoretická část:

Klíčové pojmy/východiska k tématu *Jazyk ve více-než-lidském světě* k sestavení krátkého teoretického vstupu / prezentace/diskuse:

- Diskuse a výklad: rozdíl mezi extraktivním a neextraktivním pojetí jazyka.
- Vykládání a diskuse o jazicích, které nejsou založené tolik na podstatných jménech, jako ty z indoevropské jazykové rodiny / gestické a zvukové dimenzi jazyka.
- Abram: Kouzlo smyslů – kapitola věnovaná jazyku.
- Stanislav Komárek – Příroda a kultura – kapitola věnovaná jazyku.

Zážitková část/ cvičení

Cvičení: *Óda na mimolidského bližního + Hledání indiánského jména pro mimolidskou bytost*

Čas: max. 15 min

Místo: nejbližší park nebo dle možností

Popis cvičení:

1. Část: Studenti se posadí do dvojic proti sobě. Jedna osoba vždy „pěje ódu“, resp. chválí / dvoří se nějaké mimolidské bytosti, kterou vidí za svým lidským protějškem. Cílem je mluvit k té bytosti, ale nepřímou, pomocí metafor, symbolů oceňovat její charakter a kvality. Jako kdyby vyznával obdiv či lásku někomu lidskému. A zkusit to po dobu alespoň 5 minut. Vybídněte studenty/čky, ať se vcítí do této konverzace a jsou kreativní. Ten/ta, kdo je „na přijímající straně“ to nijak nekomentuje, neodpovídá, jen vnímá.

Reflexe a sdílení: *Jaké to je chválit? A jaké to je vnímat/ částečně přijímat tuto chválu?*

Pozn. pro pedagoga/žku: Z těch slov proudí nejen jejich sémantický význam, ale také jejich naladění, význam, který je víc vtělený v gestické dimenzi jazyka. A ten můžou vnímat nejen lidé, ale také ostatní živé tvory.

2. Část: Pokračuje už každý sám. Když se cítil osloven nějakou mimolidskou bytostí bylo cílem najít její „indiánské jméno“, tedy jméno, jež by vystihovalo charakter a kvality daného tvora. Na to se právě dá použít uctivé mluvení k němu, podobné chválení z předchozího cvičení. V hledání jména je lepší se spolehnout na intuici, možná i první dojem, pokud je silný. Také pomůže všimnout si toho, co nás překvapí, tehdy se pravděpodobně nejedná o naši projekci.

Zdroj: David Abram

Zadání na doma: INDIÁNSKE JMÉNO

Vytisknout pro každého studenta v malém formátu (viz přílohy).

Jděte na své místo. Jako obvykle tam nějaký čas pobuďte. Uvědomte si, jak své místo už znáte mnohem líp než na začátku semestru. Všimněte si těch bytostí, které už dobře znáte, ale i těch, které ještě ne, které se možná objevily v mezičase. Možná nějaké i zmizely. A jak se daří vašim rostlinám? Nezapomeňte si nakreslit další kresby listů do řady. Až zdomácníte, nechte se oslovit některou z bytostí, které tam žijí. Možná to bude jedna z těch, co už znáte dobře. Možná to bude jedna z kytek, které už třetí týden kreslíte. A možná to bude někdo úplně nový.

Pak se, stejně jako na hodině, pomalu k této bytosti přiblížte. Tak, jak cítíte, že je přirozené pro vás a tu bytost, pro to, co cítíte mezi sebou. Nemluvte k ní se samozřejmostí, jako k jinému člověku, ale hledejte jiné způsoby, jak k ní promluvit. Třeba ji zkuste (v duchu nebo nahlas) začít chválit. Dvořte se jí. Hledejte její kvality, ale také její slabosti. Vnímejte ji celou. Její tvar, jak se nese, možná se i pohybuje. Jaký charakter má její zjev? Je to podobné jako zachytávání charakteru rostliny při kreslení listu.

*Skrze to, co k vám bude přicházet za pocity a myšlenky, zkuste **přijít na její „indiánské jméno“**. Takové jméno jí nemůžete dát, musí vycházet z ní, z jejího charakteru, z jejího způsobu bytí ve světě. Z toho, jak „kytkuje“ nebo „zvířatuje“. Mělo by to být něco, o čem máte pocit, že ji skutečně vystihuje. Dobré vodítko může být všimnout si věcí, jež vás napadnou úplně spontánně jako první, nebo věci, jež vás překvapí, věci, které nejsou samozřejmé.*

Pokud takové jméno najdete, můžete bytost pomocí něj pozdravit. A pokud chcete, můžete to zopakovat s vícero živými bytostmi. Nebo vždy, když na své místo půjdete v budoucnu, najít jméno pro jednoho z nich. Tak postupně poznáte obyvatele svého místa mnohem víc a blíž. Už nebudete jen v místě, ale mezi bližními.

*Stejně tak, pokud chcete, se můžete pokusit podobně zjistit od ní **vaše jméno**. Jak vás asi vnímá? Jak na ni působíte? Pokud budete mít to štěstí, že vám jej řekne, je namístě jí poděkovat, ideálně nějakou malou obětinou: kouskem jídla či pití, jež jste sami/ly připravili/ly, špetkou tabáku nebo něčím vyrobeným (ale z přírodních materiálů). Pak si запиšte jméno/a a své zkušenosti do deníku.*

Zdroj: Ľuboš Slovák, Tomáš Daněk, 2023 (inspirace od Davida Abrama)

Závěrečná báseň:

Vytisknout pro každého studenta/ku v malém formátu.

*Bojím se lidských slov, ó jak je znám!
Vše je jim jasné, těmto počtářům:
a tohle je pes a tohle dům,
a zde je začátek a konec tam.*

*Mne děsí smysl, jejich hra s mým snad,
oni ví všechno, co bude i je,
jim žádný háj už neučaruje,
hraničí s Bohem jejich dům i sad.*

*Chtěl bych vás zadržet a varovat.
Rád slyším věci zpívat, ach tak rád!
Jen se jich dotknete, a oněmí.
Vy mi je zabijíte na zemi.*

– Rainer Maria Rilke

Studijní zdroje k tématu:

ABRAM, David. *Kouzlo smyslů : vnímání a jazyk ve více než lidském světě*. Edited by Jiří Zemánek, Translated by Michaela Melechovská. 1. vyd. Praha: DharmaGaia, 2013. 407 s. ISBN 9788074360244.

ABRAM, David. *Stávat se zvířetem: Pozemská kosmologie Klimax*. Translated by Marek Sečkař. 1.vyd. Brno, 2023. 400 s. ISBN: 978-80-275-1141-9.

KOMÁREK, Stanislav. *Příroda a kultura. Svět jevů a svět interpretací*. 2. vyd. Praha: Academia. 2008